

Raport de evaluare a impactului	
Denumirea proiectului:	„Asigurarea dezvoltării locale durabile și prevenirea poluării resurselor naturale prin reconstrucția stației de epurare, a apelor reziduale, reconstrucția și extinderea rețelelor de apă și canalizare”
Codul proiectului:	9219
Data evaluării:	19 aprilie 2019
Regiunea de Dezvoltare:	Centru
Apelul:	Apelul I 2010
Prioritatea:	Prioritatea 1: Reabilitarea infrastructurii fizice Măsura 1.3: Reabilitarea și construcția rețelelor de apă și canalizare a stațiilor de tratare a apei.
Solicitantul:	Raionul Călărași
Beneficiari:	Populația activă din Călărași, Strășeni, Anenii Noi. Agenții economici, care își desfășoară activitatea în zonă.
Bugetul total al proiectului:	25 548,30 mii lei
Suma alocată din FNDR (MDL):	24 748,30 mii lei
Contribuția Solicitantului (MDL):	800,00 mii lei
Alte surse	-
Raportor (-i):	Iurii Malai, specialist SPCR;
Coordonator:	Viorel Jardan, director ADR Centru
Criteriile de evaluare	Analiza performanței
1. Relevanța	
<p>Corespunde obiectivul general și obiectivele specifice ale proiectului prevederilor strategice, stipulate în documentele de politici ce țin de dezvoltarea regională / locală (spre exemplu:</p>	<p>Implementarea proiectului a fost orientată spre atingerea obiectivului general „Asigurarea dezvoltării locale prin prevenirea poluării resurselor naturale”. Concomitent, atingerea obiectivului general a fost planificată a fi realizată prin realizarea a următoarelor obiective specifice:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asigurarea accesului la rețeaua de apă potabilă și sistemul de canalizare a 18503 cetățeni din or. Călărași 2. Sporirea nivelului de conștientizare a populației din Regiunea de Dezvoltare Centru în domeniul protecției mediului și a surselor de apă;

<p>SNDR, SDR, Strategia de Dezvoltare social-economică a localității / raionului, planurilor de acțiuni, etc.)?</p>	<p>3. Îmbunătățirea stării generale a râului Bîc, a florei și faunei acvatice, a surselor de apă subterane și de suprafață.</p> <p>Obiectivele proiectului evaluat, indicate în Cererea de finanțare sunt conform viziunii strategice „O regiune cu un mediu ambiant curat și o atractivitate sporită pentru turiști și investitori” și scopului Priorității 1 „Infrastructura fizică și cea a serviciilor publice a regiunii asigură calitatea vieții și favorizează activitatea economică”, măsura 1.3 „Reabilitarea și construcția rețelelor de apă și canalizare și a stațiilor de tratare a apei” stabilite în Strategia de Dezvoltare Regională Centru 2010-2016 (Sursa: http://adrcentru.md/public/files/generale/StrategiaRDC-2010-2016.pdf), precum și măsurilor indicate în capitolul „Mediul ambiant” din cadrul Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Călărași pentru anii 2008-2011.</p>
<p>În ce măsură conținutul programului/proiectului corespunde necesităților specifice ale grupurilor țintă?</p>	<p>Conform SDR Centru 2010-2016, printre probleme identificate în regiune se enumără: densitatea conductelor de apă de aproximativ de două ori mai mică decât media națională, 80% din populație folosește apă din fântâni și izvoare ceea ce afectează sănătatea populației și sectorul agroindustrial. Prin intermediul proiectului s-a dorit să se soluționeze problema poluării râului Bîc și îmbunătățirea calității apelor reziduale ce se deversează în acest râu (care izvorăște din raionul Călărași, dar care traversează și raioanele Strășeni și Anenii-Noi). La momentul inițierii implementării proiectului în or. Călărași, resursele de apă, nu erau de calitate potabilă, la fel, lipsea un sistem centralizat de canalizare în zona cartierelor locuințelor private.</p> <p>De asemenea, populația nu era responsabilizată în vederea respectării normelor de mediu, iar apele reziduale în mare parte se revărsau nemijlocit în r. Bîc fără a fi epurate. Stația de epurare, construită în 1988 și situată la 2,2 km de or. Călărași, pe teritoriul comunei Tuzara, nu mai era funcțională și nu asigura necesitățile populației orașului și localităților adiacente cu servicii de canalizare.</p> <p>Bilanțul zilnic de apă al orașului Călărași constituia circa 1200-1400 m³/zi de apă distribuită în rețele și circa 700m³/zi ape uzate colectate spre epurare. Pierderile de apă în sistem erau evaluate la peste 50%. Înainte de demararea proiectului, 6340 de gospodării și 682 persoane juridice erau conectate la rețeaua de apeduct și 2540 de gospodării și 8 persoane juridice - la rețea de canalizare. Consumul mediu de apă pe zi per gospodărie era 130 litri (consumul anual fiind de 14235m³- apă și 1095m³-canalizare). Pentru persoane fizice, tariful pentru un m³ de apă constituia 8,3 MDL și pentru canalizare-5,7 MDL. Pentru persoane juridice, 1 m³ de apă constituia 28,44 MDL și 19,38 MDL – pentru canalizare. Rata de achitare pentru serviciile de canalizare constituie 95% din populația activă.</p> <p>Proiectul planifica conectarea a peste 500 gospodării - la rețeaua de canalizare, dintre care 200 de gospodării în or. Călărași și 363 de gospodării în Comuna Tuzara.</p> <p>Concomitent, morbiditatea populației în or. Călărași, cu maladii provocate de calitatea apei a înregistrat o creștere în anul 2009, constituind:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afecțiunile organelor digestive-3508 persoane; • Afecțiunile organelor urogenitale-1419 persoane; • Maladiile sîngelui-585 persoane;

	<ul style="list-style-type: none"> • Hipertensiune arterială-1604 persoane <p>Conform cererii de finanțare grupurile țintă constituie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Consiliul raional Călărași; - Consiliul raional Strășeni; - Consiliul raional Anenii Noi; - Primăria com. Tuzara; - Întreprinderea municipală „Gospodăria comunal-locativă”; - Populația activă din Călărași, Strășeni, Anenii Noi; - Agenții economici care își desfășoara activitatea în zona respectivă. <p>Astfel, proiectul corespunde necesităților specifice ale grupurilor țintă. În aceeași măsură, starea râului Bîc pe segmentul raioanelor Călărași, Strășeni și Anenii Noi necesită intervenții reale pentru a readuce balanța ecologică la standardele prevăzute.</p> <p>Considerăm că, unul din neajunsurile conceptului de proiect constă în faptul că însuși proiectul se limita la măsuri de lărgire a rețelelor de apă, fără propunerea unor măsuri de îmbunătățire a calității acesteia.</p>
<p>Există un cadru logic al programului/proiectului? Care este calitatea acestuia. Intervenția logică este clară?</p>	<p>Cadrul logic al proiectului nu corespunde în măsură deplină cerințelor Instrucțiunii pentru utilizatori privind înaintarea propunerilor de proiecte pentru finanțare din Fondul național de dezvoltare regională, aprobată prin decizia CNCDR nr. 4/12 din 23.02.2012.</p> <p>Acesta conține obiective (care sunt ambițioase), rezultate și produse. Rezultatele, însă, în mare parte sunt formulate ca și obiective. De asemenea, nu există o delimitare clară între rezultate și produse, precum și indicatorii aferenți. Totodată, Indicii de realizare, sursele și mijloacele de verificare precum și presupunerile sînt formulate neclar și nu oferă posibilitate de a urmări întregul proces de realizare a supozițiilor proiectului. Astfel, în Matricea cadrului logic nu sînt reflectați Indicii de realizare care pot fi verificați în mod obiectiv. Majoritatea surselor și mijloacelor de verificare nu sînt formulate în mod clar. Presupunerile nu au conținutul care ar elucida anumite riscuri, prezumări ori să reflecte situația la moment.</p>
<p>Indicatorii stabiliți la nivel de obiective, rezultate și produse corespund criteriilor SMART?</p> <p>S – specific M – măsurabil A – realizabil R – realist T – măsurabil în timp</p>	<p>Unii indicatorii din cadrul Matricei cadrului logic al cererii de finanțare depusă de către APL la nivel de obiective specifice, rezultate și produse corespund criteriilor SMART.</p> <p>În același timp, sunt prezenți și indicatori care nu sunt calitativi sau care ar putea fi măsurabili în mod realist (de exemplu, <i>Îmbunătățirea calității mediului cu 20%</i>). De asemenea chiar dacă potențialele ținte pot fi deduse din formulările indicatorilor principali, acestea nu au specificate valorile inițiale și țintele pe ani.</p>
<p>În ce măsură riscurile și ipotezele au fost analizate și luate în considerație în procesul de</p>	<p>În cadrul logic nu au fost menționate riscurile. Cu toate că, echipa de lucru în procesul examinării proiectului depus, au recomandat aplicantului completarea capitolului riscuri, descrierea riscurilor în cerearea de finanțare sau într-o anexă separată pe riscuri nu a fost prezentată. Unele</p>

elaborare/planificarea programului/proiectului?	ipoteze/presupuneri au fost menționate în matricea cadrului logic. Cu toate acestea, calitatea formulării lor și relevanța unora dintre acestea este discutabilă.
Au fost introduse careva modificări în cadrul proiectului? Dacă da, în ce măsură acestea au dus la îmbunătățirea acestuia?	<p>În data de 8 August, 2011 au fost introduse câteva corectări în designul tehnic, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trecerea colectorului cu presiune sub calea ferată; • instalarea grătarului adăugător la stația de pompare nr. 1; • lucrări adăugătoare de montaj la stația de pompare nr. 2; • cazanului termic la stația nr. 1; • lucrări de încălzire a pereților exteriori la stația de pompare nr.1 și altele; • schimbarea pompelor la stația de pompare locală de tip „Wilo”, ieșite din producere cu altele mai performante ceea ce a contribuit la îmbunătățirea proiectului. <p>În același timp, planul de lucru a suferit modificări pe parcurs, cu excluderea activităților ce țin de elaborarea documentației tehnice pentru raioanele Strășeni și Anenii-Noi. Acest lucru nu a dus la îmbunătățirea proiectului și a avut efecte negative la atingerea obiectivului acestuia.</p>

2. Eficiența

Au fost alocate suficiente resurse în program/proiect pentru a asigura atingerea obiectivelor/ rezultatelor propuse? Au fost acestea utilizate în mod adecvat/optim?	<p>Bugetul total al proiectului depus inițial constituia 29.622.310,00 MDL, din care suma solicitată de la FNDR constituia 92% (echivalentul de 27.252.525,20 MDL). Într-un final suma totală alocată din sursele FNDR a constituit 25.548,30 mii lei. Conform Facturii MA nr. 1710287 din 13.09.12, au fost valorificate 25.548,30 mii lei din FNDR, ceea ce reprezintă 100 %.</p> <p>Conform cererii de finanțare, bugetul în mare parte include cheltuieli pe următoarele componente principale:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lucrări de pregătire a terenului – 836.160,00 MDL;</i> • <i>Construcția stației de epurare – 26.154.300,00 MDL;</i> • <i>Amenajarea teritoriului – 1.241.080,00 MDL;</i> • <i>Elaborarea proiectului tehnic Strășeni- 650.000,00 MDL;</i> • <i>Elaborarea proiectului tehnic Anenii Noi - 650.000,00 MDL;</i> • <i>Salarii pentru echipa de sensibilizare 90.770,00 MDL.</i> <p>In același timp, din FEN au fost elaborate și implementate 2 proiecte de construcție a sistemelor de canalizare în Primăria Tuzara (510 gospodării) și cartierul Vatamaneasa a Primăriei Călărași (230 gospodării) care urmau să fie conectați la sistemul de canalizare în anul 2013.</p> <p>De asemenea, pe parcursul implementării, Consiliul Orășenesc și raional Călărași urmau să asigure co-finanțări (referință la scrisorile de garanție nr. 447 din 24.08.2010, suma 2238,23 mii lei, Nr 180 din 28.07.2010 suma 6300 mii lei). Cu toate acestea, în rezultatul evaluării de impact din 2012, s-a constatat că părțile interesate “<i>nu au identificat soluții potrivite pentru mobilizarea completă a co-finanțării promise</i>” (referință Nota informativă Nr. 976 din 12.12.2012).</p>
--	---

<p>A fost respectat planul de implementare? Activitățile au fost implementate la timp?</p>	<p>Implementarea proiectului, conform cererii de finanțare constituia 24 luni din momentul aprobării finanțării. Perioada de implementare a proiectului a durat de facto circa 16 luni (26.04.2011 – 10.07.2012), recepția finală a lucrărilor de construcție avînd loc în perioada 13 -18.07.2012. Planul de implementare inițial nu a fost respectat în totalitate, fiind efectuate anumite modificări. Deși au fost tergiversări la unele activități ce țin de construcția infrastructurii de AAC înregistrate pe parcursul implementării proiectului, acestea au fost discutate și rectificate în dependență de caz. Altele, cum ar fi elaborarea documentației tehnice pentru raioanele Strășeni și Anenii-Noi, conectarea comunei Tuzara la sistemul de canalizare centralizat nu au fost implementate.</p>
<p>Care au fost produsele programului/proiectului obținute? Au fost acestea calitative și livrate în timp, precum și conform bugetului alocat?</p>	<p>În urma implementării proiectului au fost rezultate următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 stație de epurare biologică cu capacitatea de 1400m3/zi construită și funcțională; • drumul de acces cu suprafața de 1900 m2 către noua stație de epurare reabilitat; • 0,4 km de rețele noi de apeduct construite; • 2,452 km rețea de canalizare de presiune înaltă construită; • 2 stații de pompare (locală și nr. 1) renovate și reutilitate; • Teritoriul amenajat cu 1045m2 de spații verzi și 1417 m2 de trotuare; • Instruiri pentru angajații Întreprinderii Municipale „Gospodăria Comunală Locativă Călărași” cu privire la regulile de exploatare a stației de epurare (prin intermediul companiei VALROM) organizate; • Desfășurarea campaniilor și sesiunilor de sensibilizare a populației privind necesitatea și importanța protecției resurselor de apă și sanitație, dar și familiarizarea publicului larg și grupurilor-țintă cu metodele de protecție a resurselor acvatice elaborate și implementate (AO„SEAM) (inclusiv, 300 exemplare postere privind necesitatea și importanța protecției resurselor de apă, elaborarea, publicarea și distribuția a 7000 exemplare de pliante și organizarea a 4 seminare și întruniri cu factorii de decizie și profesori, medici, elevi și inclusiv populația orașului Călărași și a Comunei Tuzara). (Dosarul nr. 1, pag. 473). <p>Cu toate acestea, sunt și o serie de produse care nu au fost livrate, care includ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Întreprinderea Municipală „Gospodăria Comunală Locativă Călărași” nu este dotată cu sistem/soft de evidență; • Proiectul tehnic pentru construcția stației de epurare în raionul Strășeni elaborat; • Proiectul tehnic pentru construcția stației de epurare în raionul Anenii-Noi elaborat; • Conectarea comunei Tuzara la serviciile de canalizare centralizate nu a fost realizată. <p>De asemenea, amenajarea teritoriului nu s-a asigurat în totalitate.</p>

Eficacitatea (Rezultativitatea)

Care sunt rezultatele obținute până în prezent în urma implementării programului/proiectului (în conformitate cu indicatorii stabiliți), precum și nivelul de calitate a acestora?

În conformitate cu cererea de finanțare, proiectul își propunea să atingă următoarele rezultate:

- **Servicii calitative de apă și canalizare oferite agenților economici și populației orașului Călărași și comuna Tuzara,**

În timpul vizitei în teren, s-a observat o îmbunătățire a prestării serviciilor de apă și canalizare în or. Călărași. În prezent, 86% din populație (circa 16000 persoane în total) și inclusiv 184 de agenți economici sunt conectați la serviciile de aprovizionare cu apă. În or. Călărași, 92,9% din gospodării sunt conectate la servicii de aprovizionare cu apă și 61,1% sunt conectate la servicii de canalizare (în număr de 3589 gospodării, conform datelor prezentate de către Întreprinderea Municipală „Gospodăria Comunală Locativă Călărași”).

În comuna Tuzara (inclusiv Seliște) 75% din populație beneficiază de servicii de aprovizionare cu apă, serviciul respectiv fiind asigurat în urma implementării unui proiect investițional, finanțat din Fondul Ecologic Național, prin intermediul căruia a fost construit 6 km de apeduct. În același timp, în Comuna Tuzara de servicii de canalizare beneficiază doar instituțiile de stat, dar pentru gospodăriile casnice lipsesc.

Tariful actual pentru serviciile de apă constituie 16 MDL/m³ pentru gospodăriile din orașul Călărași și 27,5 MDL/m³ pentru agenți economici, iar în comuna Tuzara 15 MDL/m³ – pentru gospodării, respectiv 16,5 MDL/m³ – pentru gospodării în localitatea Seliște și 24,6 MDL/m³ pentru agenți economici.

Tariful pentru serviciile de canalizare în or. Călărași sunt 10 MDL/m³ – pentru gospodării și 33,5 - pentru agenții economici.

Conform unui Sondaj efectuat în anul 2019 în orașul Călărași, 86% respondenți din Călărași sunt satisfăcuți de serviciul centralizat de aprovizionare cu apă prestat. Circa 94% din respondenți au menționat disponibilitatea apei la robinet 24 din 24 ore vara, 98% - iarna, 7 zile în săptămână, ceea ce reprezintă o îmbunătățire semnificativă comparativ cu anii 2009-2012 când apa se livra câte 2 ore în zi. Volumul de apă consumat din apeduct este de 88%, iar volumul de consum al apei din fântâni fiind de circa 8%. Cu referire la indicatorii corelați cu acest serviciu, cel mai înalt grad de satisfacție, peste 95%, a fost menționat referitor la perioada de facturare și graficul de aprovizionare cu apă; 90% - de presiunea apei, 68% - privind reacția la plângerile parvenite cu privire la defecțiunile tehnice și cel mai jos 48% – de prețul apei.

În ceea ce privește serviciile de canalizare, construcția acestei stații de epurare și conectarea la sistemul centralizat de canalizare a contribuit semnificativ la îmbunătățirea acestor servicii, precum și la îmbunătățirea nivelului de viață a gospodăriei (în opinia a 78% de respondenți ai sondajului menționat mai sus).

Este necesar de menționat faptul că, în prezent, comuna Tuzara nu este conectată la servicii centralizate de canalizare și chiar dacă stația de epurare are o capacitate de 1400m³, aceasta nu e suficient pentru a asigura uneori un volum de 1600m³ (pe timp de ploaie) sau unul potențial de circa 1750 m³ în cazul în care s-ar fi conectat Tuzara la stația de epurare din Călărași. Volumul

	<p>apelor deversate a crescut de la 164833 m³ în anul 2012 la 447486 m³ în anul 2018.</p> <p>Doar 30% din totalul gospodăriilor continuă să asigure evacuarea apelor uzate prin sistemul centralizat de canalizare, 59% din totalul gospodăriilor - în rezervorul septic, în curte, ceea ce este o problemă semnificativă pentru operator, și o pondere considerabilă de 11% permite scurgerea direct în sol. Printre respondenții gospodăriilor cărora sunt conectate la sistemul centralizat de canalizare circa 94% s-au arătat a fi satisfăcuți de conectarea propriu-zisă la sistem, circa 85% - au menționat același răspuns și pentru perioada de facturare și funcționarea sistemului de canalizare. Un grad mai redus de satisfacție a fost declarat cu referire la reacția la plângerile privind defecțiunile tehnice, cu 65% răspunsuri afirmative. Au fost declarate și unele probleme cu referire la serviciul respectiv: 13% au menționat scurgerile de ape reziduale în sol din cauza țevilor, 12% - existența mirosului urât în gospodărie de la sistemul de canalizare.</p> <p>Un aspect plauzibil este că în lipsa unor servicii calitative de testare a apei, operatorul și-a creat, din propria inițiativă, un mini laborator în baza căreia se fac testări periodice și sistematice, precum și se duce o evidență a calității apei la intrare și ieșire.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Îmbunătățirea mediului râului Bîc de la izvor pînă la revărsare (în raioanele Călărași, Strășeni, Anenii-Noi) <p>Deși în orașul Călărași au fost depuse eforturi în crearea infrastructurii necesare, inclusiv prin crearea a 3 lacuri de epurare pînă la vărsarea apei tratate în râul Bîc, conform rezultatelor vizitei în teren, acestea sunt insuficiente pentru a schimba semnificativ situația mediului râului Bîc și de a reduce substanțele poluante râului cu cel puțin 35 %.</p> <p>În ceea ce privește aportul celorlalte raioane – Strășeni și Anenii-Noi - acesta a lipsit pe parcursul implementării proiectului, chiar dacă au fost încheiate Declarații de parteneriat în etapa inițială a proiectului.</p> <p>Creșterea indicilor de sănătate a populației din raioanele Călărași, Strășeni, Anenii-Noi</p> <p>Conform datelor furnizate de către Direcția economie, agricultură și dezvoltare rurală al consiliului raional Călărași (a se vedea scrisoarea Nr. 181 din 21.05.2019, se atestă o descreștere a morbidității populației din Călărași cu maladii provocate de calitatea apei, precum urmează:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afecțiunile organelor digestive - de la 3508 în 2009 la 2864 persoane în 2018; • Afecțiunile organelor urogenitale - de la 1419 la 1121 persoane în 2018; • Maladiile sîngelui – de la 585 în 2009 la 395 persoane în 2018; • excepție fiind Hipertensiune arterială- de la 1604 persoane în 2009 la 2222 în 2018.
<p>Toate grupurile țintă au acces la/pot utiliza rezultatele/serviciile</p>	<p>În conformitate cu cele menționate mai sus, acces la serviciile Î.M „Gospodăria comunal-locativă Călărași” în domeniul AAC au în mare parte populația și agenții economici din orașul Călărași. Populația din comuna Tuzara în prezent nu beneficiază de conectare la sistemul centralizat de AAC</p>

programului/proiectului?	<p>și folosește sursa de captare internă, precum și serviciile Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Tuzara”.</p> <p>Grupurile țintă din Strășeni și Anenii – Noi în mare parte nu au beneficiat de rezultatele proiectului; evidență în acest sens nu există.</p>
În ce măsură sistemul de MBR ¹ aplicat a contribuit la un proces de luare de decizii eficient?	Proiectul a fost implementat conform procedurilor existente și aplicate de către ADR, inclusiv de M&E, pentru proiectele finanțate din FNDR. Pe parcursul implementării proiectului, mecanismul de luare a deciziilor la nivel de proiect s-a limitat la grupurile de lucru, comisia de recepție, consiliul raional și orașenești, CNCDR, etc. Cu toate acestea, sistemul de M&E aplicat nu poate fi numit în totalitate că este bazat pe rezultate. Acesta a fost în mare măsură limitat la aspectele și măsurile ce țin de construcția/reabilitatea infrastructurii și mai puțin la M&E progresului în vederea atingerii rezultatelor la nivelul obiectivelor și impactului proiectului.
A fost aplicat un mecanism de management al riscurilor? Cât de eficient a fost aplicat acesta în atenuare riscurilor?	Cu toate că unele riscuri financiare și operaționale au fost subiectul unor discuții pe parcursul implementării proiectului, nu există totuși o evidență a aplicării unui mecanism eficient de identificare, analiză, evaluare și de atenuare a riscurilor atribuite acestui proiect.
În ce măsură rezultatele obținute au contribuit la atingerea obiectivelor programului/proiectului?	Proiectul în cauză a reușit să asigure creșterea accesului la servicii de apă și canalizare a populației în orașul Călărași, dar nu a asigurat creșterea accesului la serviciile date și pentru populația din comuna Tuzara. Totodată, rezultatele obținute au contribuit într-o mică măsură la prevenirea poluării resurselor naturale și îmbunătățirea stării generale a râului Bîc.
4. Impactul	
<p>Care este impactul proiectului deja observat și cel potențial? A reușit programul/proiectul să contribuie eficient la atingerea obiectivului general?</p> <p>Care sunt efectele directe și indirecte, potențiale și/sau deja manifestate, sub aspect pozitiv sau negativ?</p>	<p>Comparativ cu situația inițială, proiectul în cauză a avut un impact pozitiv asupra oamenilor din orașul Călărași. Conform Sondajului menționat mai sus, conectarea la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă a gospodăriilor este apreciată drept factor care contribuie la îmbunătățirea calității vieții de circa 2/3 dintre respondenți, care consideră că nivelul de viață propriu s-a îmbunătățit după conectare la serviciul respectiv. De asemenea, în opinia a 78% din respondenți, conectarea la sistemul centralizat de canalizare a contribuit la îmbunătățirea nivelului de viață a populației.</p> <p>Cu toate că, per total se înregistrează un grad înalt de satisfacție a populației de serviciile livrate, totuși apa livrată atât în orașul Călărași cât și în comuna Tuzara nu corespunde parametrilor de calitate ale unei ape potabile, ci mai curînd este în limitele parametrilor unei ape tehnice. Circa 39% dintre respondenți au menționat că în ultimii trei ani calitatea apei s-a îmbunătățit. Pentru toți parametrii de calitate (siguranță, gust, miros, culoare) apa consumată a fost apreciată cu note mai sus de 3, pe o scală de la 1 – cea mai proastă calitate, 5 – cea mai înaltă calitate în ponderi diferite. Cea mai mare pondere a notelor de 3 și mai mult, de 89%, a fost alocată transparenței apei, 87% - mirosului, 79% - gustului și cea mai mică, de 72% - siguranței. Astfel, doar 46% dintre respondenți consumă apă direct din sursă fără a o trata, 54%</p>

¹ Sistemul de monitorizare și evaluare bazat pe rezultate

	<p>- fierb înainte de consum, câte circa sub 1/5 au menționat că au filtru mecanic sau consumă din alte surse.</p> <p>De asemenea, eficiența contribuției proiectului la atingerea obiectivului general este discutabilă iar situația râului Bîc nu a înregistrat schimbări esențiale. În acest context, obiectivele și rezultatele stabilite sunt prea ambițioase raportat la măsurile întreprinse prin intervenția proiectului.</p>
<p>Au existat/există factori externi eventuali, care au pus/ar putea pune în pericol atingerea impactului programului/proiectului?</p>	<p>Apa livrată atît în orașul Călărași, cît și comuna Tuzara ramîne a fi tehnică și nu una potabilă. Aceasta ar putea contribui la creșterea maladiilor aferente, avînd un impact negativ asupra sănătății populației din aceste localități.</p> <p>Chiar dacă există stația de epurare și 3 iazuri biologice care filtrează apă ce se varsă în râul Bîc, odată cu potențiala creștere a volumului de ape reziduale, acestea vor depăși capacitatea operațională a stației, neasigurînd o tratare eficientă a apelor reziduale. De asemenea, se atestă lipsa unei stații de tratare a nămolului.</p> <p>De asemenea, continuarea conectărilor direct la cazne individuale ale populației duce la creșterea concentrației bacteriilor în apă și face dificil procesul de prelucrare a acestora, astfel contribuind la poluarea apei deversate în râul Bîc.</p> <p>Lipsa unui parteneriat eficient cu alte raioane prin care traversează râul Bîc și a unor sinergii, eforturi comune și sistematice de îmbunătățire a situației râului, vor pune în pericol atingerea impactului scontat.</p>
Durabilitatea	
<p>Există posibilitatea menținerii sau dezvoltării ulterioare ale beneficiilor proiectului după finalizarea lui sau a asistenței externe?</p>	<p>Beneficiile proiectului au potențial de menținere și chiar de dezvoltare în viitor. Dintre respondenții Sondajului, gospodăriile cărora nu sunt conectate la sistemele de canalizare, majoritatea 89% sunt disponibili de a se conecta (doar 9% au dat răspuns negativ din motive financiare) ceea ce este un potențial care ar putea fi valorificat.</p> <p>În prezent, orașul Călărași beneficiază de proiecte adiționale de îmbunătățire a serviciilor AAC (din partea Guvernului Germaniei, UE, etc.). Cu toate acestea, investiții adiționale în eficientizarea stației de epurare nu sunt prevăzute. De asemenea, deși prestatorul de servicii din orașul Călărași este funcțional, acesta nu înregistrează profit din prestarea serviciilor de AAC, ceea ce pune în pericol durabilitatea lui pe termen lung. Prestarea serviciilor AAC în comuna Tuzara continue să fie un subiect sensibil, iar nesoluționarea lui în timp util ar putea avea un impact negativ.</p> <p>Beneficiile proiectului în vederea îmbunătățirii situației râului Bîc în raioanele Călărași, Strășeni și Anenii-Noi practic nu sunt observate. Astfel, în lipsa unor eforturi adiționale comune din partea autorităților din aceste 3 raioane, există riscul menținerii status-quo-ului cu impact negativ.</p>
<p>Există un plan de durabilitate ca parte integrală a designului proiectului? Sunt alocate resursele necesare pentru implementarea lor? Sunt</p>	<p>Deși cererea de finanțare menționează anumite aspecte de durabilitate, acestea nu sunt suficiente. Planul de durabilitate nu a fost parte integrantă a designului proiectului. În urma vizitei în teren, s-a constatat ca aceasta nu există, astfel resursele alocate și divizarea responsabilităților de implementare a măsurilor de asigurare a durabilității fiind neclare.</p>

responsabilitățile părților stipulate clar?	
Există responsabilități asumate (ownership) din partea beneficiarilor programului/proiectului? Sunt suficiente capacități instituționale și manageriale ca să asigure continuitate și utilizarea eficientă a beneficiilor programului/proiectului?	<p>Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Călărași” are capacități organizaționale și manageriale necesare. În prezent, aceasta are un personal de 127 de oameni care au beneficiat de intrări specializate. Spectrul de servicii prestat include în prezent:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termocom • Salubritate • AAC • Construcții <p>Stația de epurare în prezent e la balanța primăriei orașului Călărași și este dată în gestiune Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Călărași”. În anul 2016, întreprinderea dată a fost supusă unei reorganizări, însă regionalizarea serviciului AAC a rămas o întrebare deschisă și în prezent. Deși ghidare metodologică în acest sens a fost acordată, ar putea exista capacități insuficiente de aplicare a acestora în practică. Cu toate acestea, deschidere spre regionalizare a serviciului este atît din partea administrației publice locale cît și a prestatorului de servicii.</p>
Există un cadru de politici adecvat pentru menținerea corespunzătoare a beneficiilor/rezultatelor programului/proiectului?	<p>În ceea ce privește serviciile de AAC, atît la nivel național, regional și local există un cadru de politici adecvat pentru menținerea corespunzătoare a beneficiilor.</p> <p>În același timp, lipsa unei abordări sistematice de conservare și îmbunătățire a situației râului Bîc nu creează o cadru propice pentru dezvoltarea beneficiilor așteptate.</p>
Aspectele tematice	
<p><i>Respectarea Drepturilor Omului:</i></p> <p>- În ce măsură programul/proiectul a contribuit la promovarea drepturilor omului?</p> <p>- În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de grupurile vulnerabile în procesul de planificare? Care a fost grupul vulnerabil identificat și inclus social? A avut acesta de câștigat sau de pierdut în urma</p>	<p>Deși proiectul în cauză nu menționează expres, acesta a contribuit la promovarea dreptului la apă potabilă, în particular, precum și la dreptul la un mediu curat și sănătos în general.</p> <p>Atît în cererea de finanțare, cît și pe parcursul implementării, nu s-au identificat în mod corespunzător grupurile vulnerabile și o evidență a unor măsuri targetate pentru astfel de grupuri consumatori.</p> <p>Cu toate acestea este necesar de menționat, ca în Sondajul efectuat în 2018, respondenții au menționat (în proporție de 80%) de exemplu că <i>persoanele în etate și persoanele cu dizabilități</i> ar trebui să beneficieze de tarife preferențiale la conectarea la serviciile de apă și canalizare sau la achitarea pentru aceste servicii. Prețul mediu optimal pentru un metru cub de apă, considerat de către respondenți că ar fi cel mai potrivit variază între 3 și 36 lei, media fiind de circa 11 lei, foarte înalt ar fi considerat între 10 și 50 lei, cu media 21 lei.</p>

implementării proiectului?	
<p><i>Respectarea egalității de gen</i> În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de aspectele de gen în procesul de planificare și implementare? Câte femei/fete și câți bărbați/băieți au beneficiat de rezultatele, produsele proiectului?</p>	<p>Egalitatea de gen, în mod direct, nu este abordată de proiect, accentul fiind pus pe populația din raioanele Călărași, Strășeni și Anenii-Noi indiferent de sex, vîrstă sau naționalitate.</p>
<p><i>Respectarea necesităților privind protecția mediului:</i> - S-a ținut cont de aspectele ecologice la etapa de elaborare, precum și implementare a programului/proiectului? - Care a fost influența proiectului asupra stării mediului (pozitivă sau negativă) și ce măsuri au fost întreprinse pentru ameliorarea acestora?</p>	<p>La etapa de elaborare a proiectului au fost analizate toate aspectele ecologice, fiind obținute coordonările necesare de la instituțiile responsabile în domeniu.</p> <p>De asemenea, la recepțiile la terminarea lucrărilor și recepțiile finale, în cadrul comisiilor respective, au participat reprezentanții serviciilor ecologice. Aceștia s-au expus pozitiv referitor la influența proiectului asupra stării mediului, semnînd procesele verbale corespunzătoare.</p> <p>Cu toate acestea, precum a fost menționat anterior, situația ecologică a râului Bîc nu s-a ameliorat esențial în urma implementării proiectului.</p> <p>Serviciul ecologic care activează în raion nu a fost în stare să prezinte date care ar caracteriza starea ecologică în albia râului Bîc pe segmentul menționat în proiectul implementat.</p>
<p><i>Bună guvernare:</i> - Pe parcursul planificării și implementării programului/proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional?</p>	<p>Pe parcursul planificării și implementării proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional într-un mod selectiv. Prin intermediul campaniei și sesiunilor de sensibilizare, s-a încercat să se implice populația, inclusiv medicii, elevii, etc. în procesul de luare a deciziilor. Cu toate acestea, conform Sondajului, gradul de satisfacție a populației din orașul Călărași de transparența proceselor de luare a deciziilor este destul de jos, sub 20% din respondenți s-au manifestat ca fiind foarte satisfăcuți. În mare parte satisfăcuți de transparența în luarea deciziilor de către APL din comunitate și de transparența achizițiilor publice.</p>
Concluzii:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Proiectul în cauză este considerat unul relevant și care este în concordanță cu prioritățile strategice de dezvoltare regională. Obiectivele acestuia, deși ambițioase, se încadrează în scopurile politicii de dezvoltare regională și locală. 2. Comparativ cu situația inițială, proiectul în cauză a avut un impact pozitiv asupra oamenilor din orașul Călărași și a asigurat accesul populației la servicii de alimentare de apă și 	

- canalizare. Cu toate acestea, atât populația din orașul Călărași, cât și comuna Tuzara în prezent au acces doar la apă tehnică și nu una potabilă.
3. Stația de epurare construită a fost extrem de necesară. Cu toate acestea, capacitatea acesteia nu este suficientă pentru a asigura o livrare eficientă a serviciilor de canalizare în oraș, precum și în localitățile adiacente.
 4. Deși a beneficiat de măsuri de consolidare a capacității, prestatorul de servicii din orașul Călărași înregistrează pierderi la capitolul serviciilor AAC. De asemenea, aspecte ce țin de regionalizarea serviciului au rămas neclarificate la etapa finalizării proiectului.
 5. Deși proiectul inițial prevedea un parteneriat și cu raioanele Strășeni și Anenii-Noi, aceste parteneriate nu s-au materializat în practică, astfel diminuând impactul proiectului.
 6. Eficiența contribuției proiectului la atingerea obiectivului general este discutabilă, situația ecologică a râului Bîc, neînregistrînd schimbări esențiale. În acest context, obiectivele și rezultatele stabilite sunt prea ambițioase raportat la măsurile întreprinse prin intervenția proiectului.
 7. Beneficiile proiectului au potențial de menținere și chiar de dezvoltare în viitor, prin eforturi adiționale și noi investiții în vederea atingerii impactului scontat al proiectului.

Recomandări cheie (în ordinea gradului de importanță):

1. Se recomandă APL în colaborare cu Î.M. „Gospodăria comunal-locativă Călărași”:
 - să prezinte planul de durabilitate, ținînd cont de rezultatele evaluării și perspectivele de dezvoltare;
 - să întreprindă măsuri de îmbunătățire a calității apei la nivelul apei potabile;
 - să asigure consolidarea capacității stației de epurare prin aducțiuni modulare adiționale;
 - să examineze – *Ordinul Ministerului Mediului, Nr. 122 din 04.12.2015 pentru aprobarea Conceptului de regionalizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare și Ghidului privind regionalizarea serviciului public de alimentare cu apă și canalizare*”;
 - să examineze documentele - linii directe cu privire la regionalizarea serviciului AAC;
 - vor iniția cit mai rapid procesul de reorganizare/regionalizare a serviciului pînă la finalizarea investițiilor din partea Guvernului Germaniei (inclusiv KfW) și UE (prin intermediul MSPL).
2. Se recomandă ADR Centru:
 - să transmită spre informare prezentul Raport de evaluare a impactului către Beneficiarul principal pentru luare de măsuri concrete;
 - să plaseze Raportul de evaluare a impactului proiectului pe pagina web a ADR Centru;
 - să faciliteze elaborarea și să monitorizeze în continuare implementarea planului de durabilitate, prezentate de către beneficiar;
3. Se recomandă Autorităților de Mediu:
 - De analizat lacunele abordării existente de conservare și îmbunătățire a situației râului Bîc în toate localitățile traversate și să elaboreze un plan de acțiuni cu măsuri concrete.

Lista persoanelor intervievate

Organizația/ Localitatea	Numele, Prenumele	Funcția
ADR Centru	Eugen Secrieru	Specialist, Secția managementul proiectelor
or. Călărași	Nicolae Melnic	Primar
c. Tuzara	Vasile Grăniceru	Primar
Întreprinderea municipală „Gospodăria Comunal- Locativă”, or. Călărași	Gheorghe Stratan	Director

Lista documentelor anexate:

1. Nota Conceptuală;
2. Cererea de finanțare;
3. Matricea Cadrului Logic;
4. Acord de parteneriat la implementarea proiectului;
5. Raport narativ privind activitatea desfășurată în cadrul proiectului;
6. Proces-verbal de recepție finală;
7. Plan de activitate al Stației de epurare a apelor reziduale din or. Călărași în anul 2019;
8. Rezultatele probelor de apă la Stația de epurare din or. Călărași;
9. Accesul la serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare în or. Călărași;
10. Numărul de gospodării conectate la sistemul de canalizare a apelor uzate în luna martie 2019, în or. Călărași;
11. Statistica privind morbiditatea populației orașului Călărași cu maladii provocate de calitatea apei;
12. Chestionar privind nivelul de satisfacție a populației în urma implementării proiectului dat;
13. Sondaj sociologic privind Măsurarea gradului de satisfacție al locuitorilor din orașul Călărași de serviciile publice din sectoarele de aprovizionare cu apă și canalizare.
14. Anexa 1, informații actualizate la raport

Raportor:

Iurii MALAI

Specialist, Secția politici regionale și cooperare externă,
ADR Centru;

Coodonator:

Viorel JARDAN

Director ADR Centru

